

บทที่ 5

ปรัชญาว่าด้วยการให้การศึกษาแก่เด็ก

ปรัชญาในบทนี้ เป็นส่วนหนึ่งแห่งปรัชญาชีวิต ซึ่งเป็นหลักการที่มารดาบิดา หรือ ผู้ปกครองยึดถือในการให้การศึกษาแก่เด็ก หรือจัดให้เด็กได้รับการศึกษา ไม่ใช่เป็นปรัชญาการศึกษา ระดับชาติ ที่รัฐตั้งขึ้นเพื่อเป็นหลักในการให้การศึกษาแก่ปวงชน ส่วนปรัชญาการศึกษา ระดับชาตินั้น จะกล่าวแยกเป็นอีกบทหนึ่งต่างหาก ซึ่งจะกล่าวถึงข้างหน้า

ในสังคมไทยโบราณ ความรู้ที่นิยมศึกษากันพอจำแนกได้เป็น 3 ประการคือ

1. ความรู้ในการประกอบอาชีพ
2. ความรู้ในการประกอบพิธีกรรม
3. ความรู้ในทางเหตุผล หรือปรัชญา

ความรู้ประการแรกนั้น ได้แก่การเพาะปลูก การเลี้ยงสัตว์ การค้าขาย การเป็นช่างต่าง ๆ เช่น ช่างก่อสร้าง ช่างปั้น ช่างหล่อ ช่างเขียน เป็นต้น และการรับราชการ ซึ่งแยกเป็นฝ่ายทหารและพลเรือน อาชีพเหล่านี้ก็เป็นอาชีพที่สืบมาจากมารดาบิดานั้นเอง ถ้าเป็นอาชีพที่แตกต่างจากมารดาบิดา ก็ต้องไปศึกษากับครูที่บ้านครู เช่นอาชีพต่าง ๆ ผู้ที่จะรับราชการทหารต้องไปศึกษาการใช้อาวุธต่าง ๆ จากสำนักครู ส่วนผู้ที่จะรับราชการฝ่ายพลเรือนต้องไปศึกษาจากวัด หรือ วัง

ความรู้ในการประกอบพิธีกรรม ได้แก่ความรู้ทางไสยศาสตร์ และทางโหราศาสตร์ ซึ่งต้องใช้ควบคู่กันไป พิธีกรรมที่ทำส่วนใหญ่มีจุดมุ่งหมายเพื่อเป็นสวัสดิมงคล เพื่อป้องกันอันตราย เพื่อรักษาโรค และเพื่อทำลายศัตรู เป็นต้น ความรู้เหล่านี้ เป็นความรู้ลึกลับและศักดิ์สิทธิ์ จึงต้องศึกษาจากอาจารย์ซึ่งอาจเป็นฤๅษี หรือบรรพชิตผู้คงแก่เรียน

ส่วนความรู้ในทางเหตุผล หรือปรัชญา เป็นความรู้ทางพระพุทธศาสนา และ ศาสนาพราหมณ์ ซึ่งแสดงออกเป็นปรัชญาชีวิต ปรัชญาสังคม ปรัชญาเศรษฐกิจ และปรัชญาการปกครอง ความรู้ในด้านนี้จะศึกษาได้จากวัด โดยการเข้าไปบรรพชา หรืออุปสมบท และศึกษาอยู่หลายปี จากราชสำนัก โดยการมอบตัวเป็นมหาดเล็กและศึกษาภาคปฏิบัติ จนชำนาญ ทำให้เกิดความคิดทางทฤษฎีขึ้นเอง

*การศึกษาที่มีความหมายอย่างไร? เป็นเรื่องที่น่ามาพูดในข้อแรก เมื่อเริ่มตั้งโรง-

*ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช. แง่คิดเกี่ยวกับการศึกษาในทัศนะของชนธรรมดา (พูด ณ ชมรมการศึกษาที่โรงแรมเอเซีย เมื่อวันที่ 26 มกราคม 2510)

เรียนสอนเด็กที่สวนกุหลาบในวังหลวง ในสมัยรัชกาลที่ 5 ต้องจ้างเด็กเรียนวันละสลึง เพราะไม่มีใครอยากเรียน เด็กตอบว่าเรียนเข้าแล้วเมื่อขอมอง นั่นแปลว่าอะไร แปลว่าอาจสอนกันไม่ถูกวิธี สมัยนี้จึงหันไปใช้วิธีสอนให้เด็กสนใจ ไม่ล้าสมอง หลานของข้าพเจ้าอายุ 4-5 ขวบ ส่งเข้าโรงเรียนอนุบาล วันไหนตื่นสายไปโรงเรียนสาย หรือลืมห่างบ้าน ทำท่าจะร้องไห้ เขาสอนเด็กถูกวิธี เด็กจึงรักโรงเรียน

นอกจากนั้น พ่อแม่เด็กแต่ก่อนไม่เห็นคุณค่าของการศึกษา มีลูกออกมาเอาไว้ใช้เลี้ยงควายดีกว่า ไม่มีใครอยากไปโรงเรียน เสียเวลา เสียสมอง ร้อนถึงต้องออกกฎหมายประณามศึกษาบังคับพ่อแม่ให้ส่งเด็กไปโรงเรียน แต่เดี๋ยวนี้ ถ้าถามว่า การศึกษาของเด็กมีความสำคัญแค่ไหน พ่อแม่โดยทั่วไปจะตอบว่า มีความสำคัญเท่ากับแปร่งสีฟัน พ่อแม่ทุกคนไม่ว่ายากดีมีจนอย่างไร เป็นชาวไร่ชาวนาหรือไม่ แทบไม่มีข้อยกเว้น ทุกคนต้องการให้ลูกได้รับการศึกษา บางคนเป็นคนแจวเรือจ้าง แต่มีลูกเป็นบัณฑิตปริญญา

เมืองพ่อขุนรามคำแหงนี้แต่ก่อนแต่ไรมาพูดว่า เป็นเมืองดี ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว แต่เวลานี้พูดกันเสียอย่างเดียวกันว่า โรงเรียนไม่พอให้เด็กเรียน ร้อนถึงนักการเมืองบางคนที่ต้องแก้ตัวอย่างน้ำซุ่น ๆ ว่า กระทรวงศึกษาธิการสร้างโรงเรียนไม่ทันกับพ่อแม่ที่ผลิตเด็กออกมา

ปรากฏการณ์ที่เราเห็นอยู่ทุกวันนี้ ทั้งในตอนเช้าที่เด็กไปโรงเรียน และในตอนเย็นที่เด็กกลับจากโรงเรียนไม่ว่าในกรุงหรือตามชนบท แลดูทางรถไฟ เด็ก ๆ เดินไปและกลับจากโรงเรียนหัวดำไปหมด นับเป็นกองทัพเคลื่อนที่ทุกวัน ๆ อันมหัศจรรย์เพราะถ้าคิดว่า สถิติของคนที่น่าว่าเป็นเยาวชนอยู่ในวัยการศึกษา มีจำนวนถึงเกือบ 2 ใน 3 ของพลเมืองของชาติจะมีเด็กเดินไปกลับวันหนึ่ง ๆ อย่างมาก 20 ล้านคน อย่างน้อยตั้ง 15 ล้านคน นับว่าเป็นกองทัพมดที่บ่เสฟิงกลัวอยู่ การจราจรในกรุงเทพฯ ติดขัดก็เพราะเด็กไปโรงเรียนเป็นต้นเหตุประการหนึ่งระหว่างเปิดเทอมไปไหนมาไหนกันไม่ค่อยสะดวก เมื่อไรเปิดเทอมถนนจึงว่าง

เวลานี้คนทั้งหลายเห็นความสำคัญของการศึกษา จนพูดกันว่า เมืองไทยยังเป็นประชาธิปไตยไม่ได้เพราะขาดการศึกษา แต่ความจริงนักการเมืองที่โกงเราตั้ง 30 กว่าปีมาแล้ว ก็มีปัญญาทั้งนั้น ปัญหาจึงอยู่ที่ว่าอะไรกันแน่ที่ยังขาดเกี่ยวกับการศึกษา?

คนสมัยก่อนพูดกันว่า “วิชาท่วมหัวเอาตัวไม่รอด” นั่นแสดงว่าการศึกษา หรือการหาวิชาความรู้นั้น คนสมัยก่อนก็รู้จักเหมือนกัน แต่ทำไมเขาจึงพูดว่า “วิชาท่วมหัวเอาตัวไม่รอด” บางทีอาจได้ประสบอุปสรรคเกี่ยวกับการศึกษามาแล้วก็เป็นได้

การพูดเรื่องการศึกษานั้น คิดว่า พูดนอกตำราดีกว่า ระหว่างสอนกฎหมายนั้น ข้าพเจ้าเคยสอนศิษย์ว่า “ลูกศิษย์ที่ดีต้องคิดล้างครุในทางหลักวิชา พยายามศึกษาเล่าเรียนให้รู้ดีกว่าครุ มิฉะนั้น วิชาการจะไม่เจริญก้าวหน้า” สุนทรภู่กล่าวเป็นกลอนไว้ว่า “ลูกศิษย์คิดล้าง

ครู ลูกไม่รู้คุณพ่อมัน” แต่ สุนทรภู่เป็นครูสอนนายมีมาอย่างไรไม่ทราบนายมีจึงกลับเขียนกลอนได้เท่า หรือดีกว่าสุนทรภู่ไปเสียอีก ข้าพเจ้าจึงนับถือว่า สุนทรภู่เป็นครูที่ดี

ทุกวันนี้ รู้สึกว่า เราสอนอะไรสอนกันได้ดี เช่นสอนให้เด็กอ่านออกเขียนได้ โตขึ้นสอนให้เป็นแพทย์ เป็นทนายความ หรือเป็นนักปกครอง แต่วิชาสอนคนให้เป็นคนไม่มีใครสอนสอนให้เป็นทนายความจึงกลับไปโกงเงินลูกความ สอนให้เป็นนายแพทย์ต้องปฏิญาณตนเองว่า จะรักษาไว้ซึ่งชีวิตทั้งหลาย กลับไปเชือดคอเมียของตัวเองตายในที่นอน สอนให้เป็นนักปกครอง กลับเป็นนักปกครองชนิดรีดไถชาวบ้าน หรือไม่ก็เป็นนักการเมืองกินจอบกินเสียมปัญหาจึงมีถามกันว่า การศึกษาของเราในปัจจุบันนี้มีอะไรขาดอยู่ตรงไหน?

ในทางตรงกันข้าม จำพวกที่เรียนมามากเกินไป กลายเป็นคอมมิวนิสต์ไปก็มี สมัยนี้เป็นยุคเครื่องจักรกลไป ๆ เห็นคนเป็นเครื่องจักร แล้วไปใช้การศึกษาเป็นเครื่องล้างสมองเด็กได้ผลเป็นอย่างไร ปรากฏอยู่ในประวัติศาสตร์ของเยอรมนี ระหว่างสงคราม มียูชนฮิตเลอร์กระหายเลือดเที่ยวรังควานชาวบ้าน ไม่ต่างอะไรกับพวกเรดการ์ดในประเทศจีน ส่วนในกรุงบิวดาเปสต์ ประเทศฮังการีนั้น ครูอุตสาห์ล้างสมองเด็กให้เป็นคอมมิวนิสต์กันมานาน ครั้นทหารคอมมิวนิสต์รัสเซียยกเข้ากรุงบิวดาเปสต์ ก็ยูชนที่ล้างสมองไว้นั้นแหละ ที่ต่อต้านทหารคอมมิวนิสต์รัสเซีย จนเลือดตกเหมีนควาไปทั่วกรุงบิวดาเปสต์

จากบทเรียนเหล่านี้ เราพอจะได้ความคิดเป็นหลักว่า อันมนุษย์เรานั้น แม้จะเอาไปขังกรงไว้เหมือนลิง หรือจะฝึกสอนกันอย่างลิง ความคิดและจิตใจก็ยังเป็นอิสระ เป็นคน

เมื่อจิตใจมนุษย์เป็นอิสระดังกล่าว การที่จะสอนนักเรียนให้เป็นครู เห็นจะไม่เป็นวิธีที่ถูก สมัยหนึ่งครูเป็นขี้ยา เพราะไม่รู้ว่าจะประกอบอาชีพอะไร จึงสอนให้เอาอย่างครู นักเรียนก็จะไปขี้ยาไปด้วย การสอนที่ดีจึงน่าจะศึกษาบุคลิกลักษณะของเด็ก คือถ้าเด็กแสดงให้เห็นปรากฏว่า เป็นคนชอบศิลปศาสตร์ โตขึ้นก็จะเป็นนักกฎหมาย หรือนักปกครองที่ดี ครูควรจะหาทางส่งเสริมเด็กไปในทางนั้น ถ้าเด็กแสดงว่ามีเซาว์ไปในทางวิทยาศาสตร์ โตขึ้นก็จะเป็นนักวิทยาศาสตร์ หรือวิศวกรที่ดี ก็ส่งเสริมไปในทางนั้น หรือถ้าเด็กชอบศิลปะ โตขึ้นก็จะเป็นจิตรกร นักดนตรี หรือจิตรกรที่ดี ก็ช่วยส่งเสริมไปในทางนั้น จะเปรียบครูเหมือนสร้างปั้นหม้อ อาจไม่เป็นจริงเสมอไป เพราะสุดแล้วแต่ว่า วัสดุที่ปั้นนั้น เป็นดินเหนียวหรือไม่ ถ้าเป็นดินเหนียวก็อาจปั้นเป็นหม้อได้ แต่ถ้าเป็นหิน จึงครูไปพยายามปั้นให้เป็นหม้อ มือครูจะหักหินนั้นก็จะแตก ปั้นเป็นหม้อขึ้นมาไม่ได้ จะได้ก็แต่หาทางแกะสลักเป็นโม้แปงหรือเครื่องใช้อย่างอื่นที่เป็นประโยชน์

แต่ก่อนที่จะพูดกันต่อไปว่า ทำอย่างไร ครูจึงจะสอนคนให้เป็นคน เพื่อป้องกันมิให้เยาวชนที่กำลังสอน ให้รู้จักอ่านออกเขียนได้ ไปเข้าแก๊งเป็นอันธพาล ทำอย่างไร จึงจะป้องกัน

มีให้นักเรียนที่กำลังเรียนกฎหมาย ออกไปประกอบอาชีพเป็นทนายความ โกงลูกความ หรือ เป็นนายแพทย์ เชื้อดคอเมียของตนเองตายในที่นอน หรือเป็นนักปกครองรีดไถ หรือเป็นนักการเมืองกินจอบกินเสียม น่าจะศึกษาปัญหาเบื้องต้นเสียก่อนว่า ครูสมัยนี้ ได้ปรับปรุงตัวเอง ให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบันหรือไม่ ?

เด็กเดี๋ยวนี้รู้ดีกว่า ไม่โง่เหมือนอ้ายแกลและอ้ายทุยสมัยก่อน แต่ก่อนสอนกันว่า สองบวกสองเป็นสี่ ไม่มีเด็กจะถามว่าทำไมไม่เป็นห้า หรือ สามครึ่ง แต่เดี๋ยวนี้ฉลาดพอที่จะถามปัญหาเช่นนี้ได้ และครูจะต้องพร้อมเสมอที่จะให้คำตอบจนเป็นที่พอใจแก่เด็ก...เด็กเดี๋ยวนี้ฉลาดกว่าผู้ใหญ่ในยุคอวกาศปรมาณูนี้เด็กเล็ก ๆ อ่านการ์ตูนจนรู้เรื่องยานอวกาศดีกว่าผู้ใหญ่เสียอีก ครูปัจจุบันจึงต้องตามเด็กให้ทัน มิฉะนั้น แทนที่จะเป็นเรือจ้างพาเด็กข้ามฟาก จะกลายเป็นเรือเก่าเขาเอาขึ้นคานเพราะล้าสมัย

อะไรควรสอนไม่ควรสอนเป็นปัญหาสำคัญ ซึ่งบางที่มีข้อถกเถียงกันไม่น้อย เช่น ปัญหาใหญ่ว่า นักเรียนชั้นอุดมศึกษา จะควรให้เรียนรู้การเมืองหรือไม่? บางคนเห็นว่า ไปสอน เช่นนั้นเข้า ดีไม่ดีนักศึกษาจะไปเที่ยวเดินขบวนอยู่ตามถนน และ ไป ๆ อาจเป็นเหมือนพวกเรดการ์ดในจินแดง ก็ได้ บางคนเห็นไปอีกทางหนึ่งว่า ถ้าไม่สอนให้รู้อะไรไว้บ้าง นั้นแหละกลับจะเป็นเหตุให้นักการเมืองจูงมุกนักศึกษาไปเป็นเรดการ์ดได้ง่ายกว่า ฝ่ายนี้เห็นต่อไปว่า ถ้าเปิดโอกาสให้นักศึกษาหันมาสนใจทางนี้เสียแล้วก็จะไม่ไปเข้าแก๊งกวนชาวบ้าน ปัญหาว่าจะสอนให้เขาชนรู้เรื่องเพศหรือไม่ซึ่งถึงแม้จะไม่สอน เด็กก็ไปสู้อะไรเอง และบางคนอาจไปสู้อะไรในทางที่ผิด

คนแต่ก่อนเมื่อพูดถึงวิชาท่อมหัวเอาตัวไม่รอด คงจะคิดได้ว่า การศึกษาต้องมีทักษะ เหมือนกับศิลปินวาดภาพ เมื่อวาดไป ๆ ต้องถอยห่างออกไปดูเสียทีว่า ภาพที่กำลังวาดนั้นมีชีวิตชีวอย่างไร อีกนัยหนึ่ง การทำอะไรต้องมีทักษะจุดจางง หรือเป้าหมายในการเรียนรู้ คนแต่ก่อนคงจะคิดกัน หลักกฎเกณฑ์อะไรมาบ้าง จึงได้มีความคิดตกทอดมายังกรุ่นเรา เช่น ศิลปินจรรีกพ่อขุนรามคำแหงมีกล่าวไว้ว่า “เมืองไทยนี้ดี ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว เจ้าเมืองบ่เอาจังกอบในไพร่ลู่ทาง”

แม้ในสมัยกรุงศรีอยุธยาซึ่งพระเจ้าแผ่นดินเป็นเจ้าของชีวิตทรงสมบูรณาญาสิทธิราช ขุนนางผู้ใหญ่ที่ได้รับแต่งตั้ง ให้ไปกินบ้านกินเมือง มีอำนาจเป็นใหญ่โดยอาศัยพระบรมเดชา-นุภาพ เมื่อไปปกครองบ้านเมืองไกล ๆ ก็ยังมีกฎหมายอาญาหลวงกำหนดหลักเกณฑ์ในการปกครองไว้ว่า “ไพร่ฟ้าอันอาศัยอยู่ในเสมาอาณาเขตจังหวัดเมืองใหญ่เมืองน้อย ในถิ่นฐานบ้านนอกขอบชนบท ท่านให้เขาอยู่สุขเย็นใจเขา ท่านมิให้อุกอาจแก่เขาเลย แม้ผู้ใดไปทำอุกอาจแก่เขา และทวงศักดิ์ว่าตนมียศศักดิ์ รุกราชเอาเขาใส่สังขริกปัญชรจำไว้ด้วยแรงตนเองฯ

ท่านให้ลงโทษ 6 สถาน”

เมื่อพูดถึงเรื่องเก่าแก่เหล่านี้เข้าแล้ว ทำให้ข้าพเจ้านึกไปว่า คนแต่ก่อนเขาศึกษาอบรมกันมาอย่างไรจึงสามารถผลิตคนดีมีเมตตาตามปกครองบ้านเมืองได้ดังกล่าว

ในสมัยเมื่อประกาศใช้รัฐธรรมนูญปี พ.ศ. 2492 ได้มีการกำหนดแนวนโยบายแห่งรัฐเกี่ยวกับการศึกษา สมาชิกสภาว่ารัฐธรรมนูญได้ตกลงกันเป็นอันมากว่า การที่จะให้แต่การศึกษาแก่เยาวชนเท่านั้นไม่เป็นการเพียงพอ ต้องหาทางอบรมให้เติบโตขึ้นเป็นพลเมืองดีด้วย ในรัฐธรรมนูญฉบับนี้ จึงพูดถึงการศึกษาอบรม ไม่กล่าวถึงแต่การศึกษาเท่านั้น

เมื่อข้าพเจ้าอยู่ที่โรงเรียนเทรนต์ที่อังกฤษ โรงเรียนสอนให้เล่าเรียนเขียนอ่านเป็นปรกติ แต่การอบรมให้มากกว่ามาก ที่โรงเรียนมีกองดินอยู่กองหนึ่ง ซึ่งนักเรียนเรียกว่าเป็น “ไอ้กองบัว” เพราะเมื่อว่างจากการเรียน สนามและเล่นกีฬาไม่ได้ในปีนั้น ไอ้กองบัวอยู่ทางทิศเหนือ นักเรียนจะถูกเกณฑ์ให้ขุดดินขนไอ้กองบัวไปกองไว้ทางทิศใต้ ต่อไปปีหน้า เมื่อใดสนามและเล่นกีฬาไม่ได้ ไอ้กองบัวที่ทางทิศใต้จะถูกขุดขนนำไปกองไว้ทางทิศเหนือ แล้วขนจากเหนือไปได้จากใต้ไปเหนือในปีต่อไป ทั้งนี้ เพื่อมิให้นักเรียนอยู่ว่างและรู้จักทำงานหนักด้วยมือเยี่ยงกรรมกร ไม่เป็นผู้ดีหยาบโหยง

บางที่เมื่อหิมะตกเล่นรถบีบีไม่ได้ นักเรียนจะถูกเกณฑ์ให้ไปวิ่งทางไกล ระยะทางประมาณ 5 ไมล์ การวิ่งแบ่งเป็นรุ่นเล็กรุ่นใหญ่ ออกจากโรงเรียนจะมีหัวหน้านักเรียนควบคุมให้วิ่ง ไม่ยอมให้ใครตกเรี่ยราดอยู่ข้างทาง วิ่งประมาณ 15 นาที พอเห็นเด็กเหนื่อยหมดลมวิ่ง หัวหน้าจะสั่งให้เด็กเดิน พอได้ลมกลับมาใหม่ ก็จะสั่งให้วิ่งอีก ดังนี้ตลอดทางไปจนกลับเข้าโรงเรียน มีเวลากำหนดไว้ให้เด็กวิ่งกลับถึงโรงเรียน คนใดกลับล่วงเวลา รุ่งขึ้นจะถูกลงโทษให้วิ่งรอบ ๆ สนามอีก

สำหรับข้าพเจ้าเองเผชิญเคราะห์ร้ายมีอายุ 16 ปี พอดี ต้องวิ่งกับรุ่นใหญ่ แต่เด็กฝรั่งอายุ 16 ปีนั้น เมื่อเปรียบเทียบกับคนไทยเช่นข้าพเจ้าอายุ 16 ปี เข้า ก็เหมือนม้าเทศกับม้าแกลบ วิ่งไปได้ไม่กี่ก้าว ม้าแกลบไทยก็ตกอยู่เบื้องหลังเพราะก้าวไม่ทันเขา เมื่อข้างหน้าเขาหมดลมวิ่ง หัวหน้าสั่งให้เดิน ม้าแกลบไทยก็ยังวิ่งปูเล็ง ๆ อยู่ข้างหลังห่างกันตั้งหลายเส้นกว่าจะวิ่งตามทันเขา ก็พอดีหัวหน้าสั่งให้ข้างหน้าวิ่งต่อไปอีก จึงเป็นอันว่า ม้าแกลบต้องวิ่งตลอดทางตลอดเวลา หลายครั้งถึงนาทีวิกฤต นี้กว่าตายแน่แล้ว ก้าวขาไม่ออก วิ่งไม่ไหว แต่เมื่อดีก็ก้าวออกไปมันก็วิ่งได้อีก แม้จะกลับเข้าโรงเรียนแล้วหลังเขาก็ยังกลับทันเวลาทุกที ไม่เคยถูกลงโทษให้วิ่งอีกในวันรุ่งขึ้น

ด้วยการอบรมอันนี้เอง ข้าพเจ้าจึงได้บทเรียนติดสันดานมาว่า ชีวิตของคนเราก็เหมือนกัน เมื่อใดประสบอุปสรรคนี้กว่าหมดทางไป ไม่มีทางก้าวหน้าต่อไปได้ เมื่อนั้นขอให้

ก้าวออกไปอีก แล้วก็วิ่งไปได้เอง...ข้าพเจ้าคิดว่า ถ้าการศึกษาของเมืองไทยจะขาดอะไร ก็คงขาดการอบรมดังกล่าวมา ความรู้และวิชาอาจเรียนกันได้จนท่วมหัว แต่ถ้ายังขาดการอบรมที่จะซึมเข้าไปในทางชุมชน-เข้าไปฝังอยู่ในจิตใจและสันดานของคน ให้เป็นคนออกกฎหมายยับยั้งตนเองได้ อย่างเจ้าชีวิตของไทยออกกฎหมายเถียรบาล วิชาที่เรียนกันไว้ก็ยังคงเป็นวิชาท่วมหัวเอาตัวไม่รอด ส่วนชีวิตของคนเรานั้น ตราบใดที่ยังหายใจเข้าออกอยู่ ต้องวิ่งไม่รู้จักจบ และเรียนกันไม่รู้จักจบ บทเรียนสุดท้ายยังจะต้องเรียนกันอีก เมื่อจะสิ้นลมหายใจ เพื่อรู้ว่าตายแล้วไปไหนหรือไม่

คนไทยในสมัยโบราณส่วนใหญ่ มุ่งให้บุตรสืบอาชีพของตน การศึกษาจึงเน้นหนักไปในทางวิชาชีพ คือ บุตรชายศึกษาจากบิดา ส่วนบุตรสาว ศึกษาจากมารดา เป็นการศึกษาภาคปฏิบัติกันจนเกิดความชำนาญสามารถประกอบอาชีพได้จนมีหลักฐานมั่นคง เขียงบิดามารดา

ปรัชญาการศึกษาแบบนี้มีหลักการ คือความพอใจในสภาพเดิมของตน มีอุดมการณ์แบบอนุรักษนิยม **มีวิธีการ** เลียนแบบโดยการลงมือปฏิบัติ **มีจุดหมาย** คือการเอาตัวรอดได้หรือให้บุตรเป็นอนุชาตบุตร เจริญรอยตามบิดามารดา

มีอีกพวกหนึ่ง ต้องการให้บุตรเปลี่ยนอาชีพ เพราะเห็นว่า อาชีพเดิมต่ำต้อย หรือไม่เหมาะสม อาชีพที่ต้องการให้บุตรหลานประกอบนั้นต้องสูงกว่าเดิม ซึ่งมักได้แก่การรับราชการ อันจะช่วยให้ได้เป็นเจ้าคนนายคนในโอกาสต่อไปหรือการบรรพชาอุปสมบท เพื่อจะได้เป็นอาจารย์ที่มีชื่อเสียง แต่อาชีพใหม่นั้น บิดามารดาไม่สามารถจะสอนได้ จึงต้องส่งบุตรหลานไปรับการศึกษาในสำนักครู หรือ อาจารย์ที่มีชื่อเสียงในด้านนั้น ๆ

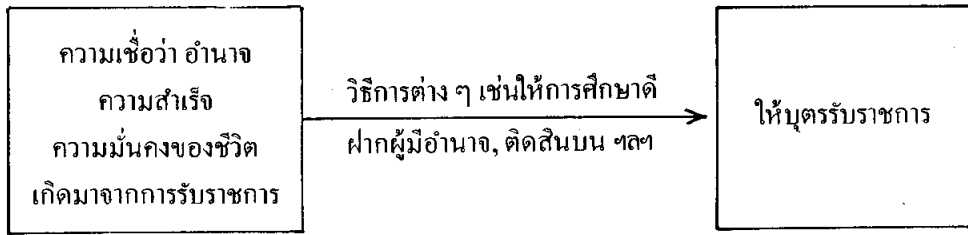
ปรัชญาการให้การศึกษาแบบนี้ มีหลักการ คือความไม่พอใจในสภาพเดิม ความเชื่อในความสามารถของลูกหลาน มีอุดมการณ์แบบศักดินา **วิธีการ** คือการส่งไปรับการศึกษาจากผู้อื่น **จุดหมาย** คือต้องการให้ลูกหลานเป็นบุคคลในอุดมคติ หรือเป็นอภิชาตบุตร มีความเจริญรุ่งเรืองกว่าสถานะของบิดามารดา

ในสมัยต่อมา จนถึงสมัยปัจจุบัน ปรัชญาการให้การศึกษาของคนไทยมีจุดหมายไปในทางให้รับราชการมากขึ้น โดยเฉพาะหน่วยราชการที่สามารถบันดาลให้เกิดความมั่นคงและอำนาจ แต่หน่วยราชการรับคนได้จำกัด และในการรับราชการจะต้องสอบแข่งขันกัน จึงมีคนผิดหวังจากความตั้งใจเดิมเป็นอันมาก ต้องไปประกอบอาชีพอื่นที่ไม่ได้ศึกษามาโดยตรง นับว่าเป็นความสูญเสียเปล่าทางการศึกษา

คนไทยส่วนหนึ่ง ยังตั้งจุดหมายแบบโบราณ คือให้บุตรสืบอาชีพของตน เช่นบิดามารดาทำนา ก็ต้องการบุตรทำนาต่อไป คนเหล่านี้ไม่สนใจการศึกษาภาคบังคับของรัฐเท่าที่ควร ถือว่าการศึกษาเป็นเรื่องของรัฐ การประกอบอาชีพเป็นเรื่องของประชาชน และยังคงมีคนอีก

จำนวนไม่น้อยที่ไม่ได้ตั้งจุดหมายอะไรเลย มีบุตรก็สักแต่ว่ามี ไม่ได้มีการให้การศึกษาพอที่เขาจะประกอบอาชีพของตนได้

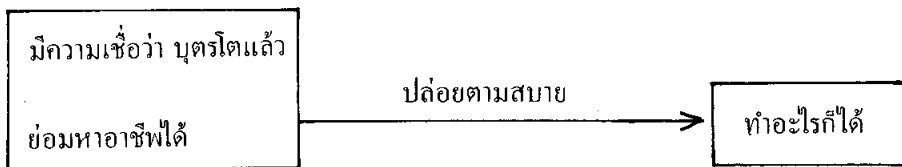
ผู้ที่ต้องการให้บุตรเป็นข้าราชการ มีความคิดที่พอจะเขียนแผนภูมิได้ดังนี้ :-

ผู้ที่ต้องการให้บุตรสืบต่ออาชีพของตนมีความคิดพอสรุปเป็นแผนภูมิได้ดังนี้ :-

ส่วนผู้ที่ไม่ได้ให้การศึกษาแก่บุตรน่าจะมีความคิดตามแผนภูมิดังนี้ :-

ปรัชญาว่าด้วยการให้การศึกษาแก่เด็กไทยในปัจจุบัน และอนาคต ควรได้รับการปรับปรุง โดยมีหลักการ วิธีการ และ จุดหมายดังนี้

หลักการ

1. บิดามารดาต้องคำนึงถึงฐานะทางเศรษฐกิจ และทางสังคมของตนเอง
2. คำนึงระดับสติปัญญา บุคลิกภาพ ทักษะ ทักษะ ความถนัด และความสนใจของบุตร
3. คำนึงถึงสิทธิ์ และเสรีภาพในการเลือก วิถีชีวิตของบุตร
4. มีความเชื่อว่า บุคคลมีความสำเร็จในชีวิตในทางใด ๆ ก็ได้ไม่เฉพาะรับราชการ

หลักการดังกล่าวนี้เรียกว่า เป็นหลักการแบบ “ปฏิฐานนิยม (Positivism)” ก็ย่อมรับข้อเท็จจริงตามธรรมชาติทั้งในด้านส่วนบิดามารดา ทั้งในด้านบุตร ทั้งในด้านสังคม

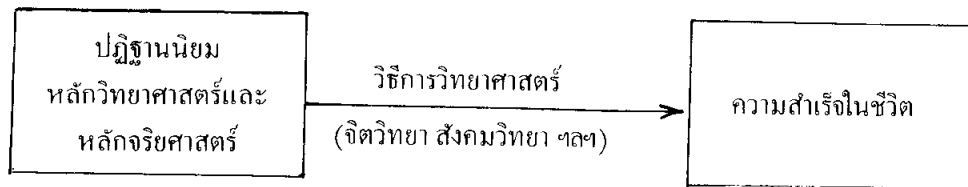
วิธีการ

1. ชั้นแรกปลูกฝังนิสัยที่ดี ปลูกฝังความเป็นไทย และเสริมสร้างบุคลิกภาพให้เข้าสังคมได้ดี (Socialization)
2. ชั้นต่อมา ให้การศึกษา ให้อ่านหนังสือ ให้มีความประพฤติดี (disirable behavior) ให้มีพลานามัยสมบูรณ์ (good health) ให้อุจจกรับผิดชอบตัวเอง (Self responsibility)
3. ชั้นสุดท้ายให้เสรีภาพในการเลือกเรียนของบุตร ภายใต้เงื่อนไข คือความสามารถส่วนตัวและฐานะทางเศรษฐกิจของบิดามารดา

จุดหมาย

วางจุดหมายไว้เป็นขั้น ๆ ขั้นต่ำคือการทำงานได้หรือประกอบอาชีพได้ และ มีความสำเร็จสูงขึ้นไปตามลำดับ จนถึงความสำเร็จสูงสุดในชีวิต การบรรลุถึงจุดหมายขั้นหนึ่ง ถือว่าเป็นสิ่งที่น่าพอใจ และน่าจะพอใจยิ่งขึ้น ถ้าประสบผลสำเร็จขึ้นไป

ถ้าจะเขียนเป็นแผนภูมิก็จะได้ดังนี้ :-

“วิริเยน ทุกุชมจเจติ

คนล่วงทุกข์ได้เพราะความเพียร”

พุทธพจน์